

ජේතවනාරාම පොකුණු පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක් (පොකුණු ත්‍රිත්වයක් ඇසුරින්)

එම්.සී.එස්. කෝස්තා¹, එච්.ඩී.එස්. ප්‍රනාන්දු²

හැඳින්වීම

ශ්‍රී ලංකාවේ ඓතිහාසික ජල කළමනාකරණය පිළිබඳ ව අධ්‍යයනය කරන්නකුට එහි වූ සුවිශේෂී අවස්ථා කිහිපයක් හඳුනාගත හැකි ය. වෙන් වෙන් වශයෙන් ගත් විට එය වැව, රළපනාව, සොරොව්ව, බිසෝකොටුව, එල්ලංගාව හෙවත් වැව් ප්‍රපතන පද්ධතිය, අමුණ, ඇළ මාර්ග ආදී වශයෙන් වෙයි. කෙසේ නමුත් මෙරට ඓතිහාසික ජල කළමනාකරණය පිළිබඳ අධ්‍යයනය කරන විට එතරම් සාකච්ඡාවට බඳුන් නොවන එහෙත් සුවිශේෂී වැදගත් කමකින් යුතු අංගයක් ලෙස ආරාමික ජල කළමනාකරණය හා පොකුණු ඉදිකිරීම පෙන්වාදිය හැක. එහි දී අනුරාධපුර ජේතවනාරාම පොකුණු හා එම පොකුණු නිර්මාණයෙන් අපේක්ෂිත අරමුණු, ඒවායේ භූමි භාවිතය පිළිබඳ සිදුකර ඇති අධ්‍යයන සීමිතවීම මෙම පර්යේෂණයේ වැදගත්කම පහදා දෙයි. මේ අනුව උක්ත පර්යේෂණ අවකාශය සම්පූර්ණ කිරීම සඳහා සිදු කරනු ලබන මෙම පර්යේෂණයේ ප්‍රධානතම පර්යේෂණ අරමුණ බවට පත්වනුයේ ජේතවනාරාම පොකුණු ඉදිකිරීම පිළිබඳ ව අධ්‍යයනය කිරීම යි. එමෙන් ම ජේතවනාරාම පොකුණු ඉදිකිරීමෙන් අපේක්ෂිත අරමුණු හා පොකුණු ඉදිකිරීමට භූමිය යොදාගත් අකාරය හඳුනා ගැනීම ද මෙම පර්යේෂණයේ උප අරමුණු ලෙස පෙන්වා දිය හැක. ඉහත ප්‍රධාන හා උප අරමුණුවලට අනුරූපව මෙම අධ්‍යයනයේ ප්‍රධාන පර්යේෂණ ගැටලුව බවට පත්වූයේ ජේතවනාරාම පොකුණු ඉදිකිරීම කෙසේ සිදුකර ඇත් ද? යන්න විමසා බැලීම යි. එමෙන් ම ජේතවනාරාම පොකුණු ඉදිකිරීම තුළින් එක් එක් පොකුණට අනුරූපව අපේක්ෂිත අරමුණු මොනවා ද? ඒ සඳහා භූමිය යොදාගැනීම කෙබඳු ද? යන්න මෙම අධ්‍යයනයේ උප ගැටලු වේ.

පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය

පර්යේෂණයේ නිශ්චය කරගත් ප්‍රධාන අරමුණු හා උප අරමුණු සඳහා ප්‍රතිඵල සහ නිගමනය ලබා ගැනීමේ දී අධ්‍යයන ප්‍රදේශය වශයෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ, උතුරුමැද පළාතේ, අනුරාධපුර දිස්ත්‍රික්කයේ මධ්‍යම නුවරගම පළාත ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාශයේ, අංක 296 ශුද්ධ නගර ග්‍රාමසේවා වසමට අයත් ජේතවනාරාම ආරාම සංකීර්ණය යොදා ගන්නට විය. අධ්‍යයන ක්ෂේත්‍රයේ වූ පොකුණු 03ක් මෙහිදී අධ්‍යයන සීමාව වශයෙන් නිර්ණය කරගන්නට විය. අධ්‍යයන ක්‍රමවේදය යටතේ දත්ත රැස්කෙරුනු ක්‍රමවේද ලෙස

1. ව්‍යවහාරික පුරාවිද්‍යා අධ්‍යයනාංශය, මානවශාස්ත්‍ර හා සමාජීයවිද්‍යා පීඨය, නාගානන්ද ජාත්‍යන්තර බෞද්ධ විශ්වවිද්‍යාලය, කැලණිය, ශ්‍රී ලංකාව. sadaruwanchandu74@gmail.com
2. ව්‍යවහාරික පුරාවිද්‍යා අධ්‍යයනාංශය, මානවශාස්ත්‍ර හා සමාජීයවිද්‍යා පීඨය, නාගානන්ද ජාත්‍යන්තර බෞද්ධ විශ්වවිද්‍යාලය, කැලණිය, ශ්‍රී ලංකාව.

ව්‍යුහාත්මක නොවන සම්මුඛ සාකච්ඡා, ලේඛනාගාර වාර්තා සහ ලේඛන විශ්ලේෂණය, ඍජු නිරීක්ෂණ, සභාභාගීත්ව නිරීක්ෂණ හා භෞතික පුරාවිද්‍යා අවශේෂ පරීක්ෂා කිරීම ආදී ක්‍රමවේද භාවිත කරන්නට විය. දත්ත විශ්ලේෂණයේ දී ජේතවනාරාම පොකුණු නිර්මාණයේ ඓතිහාසිකත්වය පිළිබඳ පුරාවිද්‍යාත්මක හා සාහිත්‍යමය මූලාශ්‍රය ඇසුරෙන් විමර්ශනාත්මක සන්සන්දනයක් සිදුකරන ලදී. එසේ ම ජේතවනාරාම පොකුණු වෙන් වෙන් වශයෙන් ලැයිස්තු ගත කොට ඒවායේ මූලික කැනීම් වාර්තා, ඓතිහාසිකමය තොරතුරු හා පූර්ව පර්යේෂණ පිරික්සා බලමින් පොකුණු වල ස්වභාවය අවබෝධ කරගන්නා ලදී. පොකුණු ඉදිකිරීමේ දී භූමි භාවිතය සිදුකර ඇති ආකාරය පිළිබඳ හා ඉදිකිරීමේ අරමුණු පිළිබඳ ව අවබෝධ කරගැනීමට පොකුණු අවට භූමියේ වූ සෙසු වාස්තු විද්‍යාත්මක නිර්මාණ පිළිබඳවත් අවධානය යොමු කරන ලදී. එසේ ම අවසන් නිගමනවලට එළබීමට පූර්වයෙන් ලබාගත් ප්‍රතිඵල පිළිබඳ ව උක්ත ක්ෂේත්‍රයේ ප්‍රාමාණික විද්වතුන්ගේ අදහස් කොයි ආකාර දැයි සංසන්දනාත්මකව විමසා බැලීම සිදු කරන ලදී.

ප්‍රතිඵල හා සාකච්ඡාව

පැරණි අනුරාධපුර නගරයට නිරිත දෙසින් පිහිටා ඇති මහා පරිමාණ ස්ථූපය සහිත සංභාරාම සංකීර්ණය ජේතවනාරාමය යි. නැගෙනහිරින් හා දකුණින් මල්වතු ඔයෙන් ද බටහිරින් හාල්පානු ඇළෙන් ද උතුරින් මහාමාර්ගයට ද සීමාව වී ඇති මෙම සංඝාරාමය ක්‍රි.ව. 03 වන සියවසේ සිට ක්‍රි.ව. 12 වන සියවස දක්වා සාගලික නිකායේ මූලස්ථානය විය. ජේතවනාරාමය පිහිටා ඇති භූමි භාගය ක්‍රි.පූ. 03 වෙනි සියවසේ දී නන්දන වනය නමින් හඳුන්වනු ලැබූ උද්‍යානයයි. පසු කලකදී එය ජෝතිවන නමින් ප්‍රසිද්ධ විය. මහසෙන් රජු (ක්‍රි.ව. 276-303) අනුරාධපුර ජෝතිවන උද්‍යානය තුළ ජේතවනාරාමය කරවීය. රජු මෙම සංඝාරාමය දක්ෂිණ විහාරයේ විසූ සාගලීය නිකායෙන් තිස්ස තෙරුන්ට පූජා කළේය. ජේතවනාරාම පරිශ්‍රය තුළින් මූලිකව පොකුණු 03ක් හඳුනාගත හැකි අතර, ඒය පහත පරිදිය,

1. ස්ථූපයට උතුරින් පිහිටි පොකුණ (තිඹිරි පොකුණ)
2. ස්ථූපයට නැගෙනහිර දෙසින් පිහිටි පොකුණ
3. ස්ථූපයට දකුණු දෙසින් බෝධිඝරයත්, පොහොය ගෙයත් අතර ඇති පොකුණ

බෙල් වාර්තාවන්ට අනුව පොකුණු වශයෙන් බෙල් අදහස් කළ ස්ථාන රැසක් ඔහු විසින් සැලසුම් මගින් පෙන්වා දී ඇත. නමුත් ඒවායින් කිහිපයක් පොකුණු නොවන බව දැනට සිදුකර ඇති කැණීම් මගින් තහවුරු වේ. එහෙත් ඉහතින් දක්වා ඇති අධ්‍යයනයට බඳුන් වූ ජේතවන පොකුණු ලේඛනයේ අංක 01, 02, සහ 03 ලෙස දක්වා ඇති පොකුණු බෙල් තම වාර්තාවල පැහැදිලිව දක්වා ඇත (බෙල් වාර්තා, 1992).

1. ස්ථූපයට උතුරින් පිහිටි පොකුණ (තිඹිරි පොකුණ)

ජේතවනාරාමයේ වූ ජලජ නිර්මාණ අතර ස්තූපයට යාබදව ඍජුකෝණාස්‍රාකාර හැඩයෙන් වූ පොකුණක් ලෙස මෙම පොකුණ පෙන්වාදිය හැක. තිඹිරි පොකුණ වශයෙන් ව්‍යවහාර වන මෙම පොකුණ මෙම පරිශ්‍රයේ වූ විශාලතම පොකුණයි. දිගින් මීටර 99ක් හා පළලින් මීටර 32කින් යුක්ත වේ (බාලසූරිය, 2008). පොකුණේ කැණීම්

අතරතුර බ්‍රිතාන්‍ය සමයට අයත් මෙරට භාවිත කාසි, මැටි බදුන්, පිගන් භාණ්ඩ ආදිය හමුව ඇත. පොකුණේ N8 E4 I1 හි 62 සිට 40 පමණ ගැඹුරින් හතරැස් කාසියක් හමුව ඇත. මෙය ස්වරූපය අනුව වාෂ්ඨ කාසියක් විය හැකි ය (කැණීම් වාර්තාව, 1995 ජූලි-දෙසැම්බර්).

පොකුණ නිර්මාණය සඳහා කුට්ටි ගල් භාවිත කර ඇත. තිඹිරි පොකුණ ඉදි කිරීම සඳහා සෙ.මී. 80 x 50 x 30 ප්‍රමාණයේ කලු ගල් කුට්ටි භාවිත කර ඇති අතර මෙම තාක්ෂණය අහයගිරි විහාරයේ ඇත් පොකුණ සඳහා ද යොදා ගෙන තිබේ. පොකුණේ පහළ සිට ඉහළට නිර්මාණය කිරීමේ දී එක් ගල් පේළියක් ඊළඟ ගල් පේළියෙන් පිටුපසට පැත්තීම සඳහා සෙ.මී. 05 ක පමණ පිටතට බැම්ම ඉදිකිරීම කැපීපෙනේ (මැන්දිස්, 2021). දකුණු බැම්ම මධ්‍යයේ සහ බටහිර බැම්ම මධ්‍යයේ පොකුණ තුළට බැසීමට පියගැට පේළිය බැගින්වූ බවට තොරතුරු වාර්තාවේ. තිඹිරි පොකුණේ කැණීම් කටයුතු අවසාන කිරීමෙන් අනතුරුව වසර කිහිපයකට පසු එහි සංරක්ෂණ කටයුතු සිදු කරන විට පොකුණෙහි වූ මඩ ස්තරයක තිබී හිටි බුද්ධ ප්‍රතිමාවක අවශේෂ හඳුනා ගැනීමට හැකිව තිබේ.

මෙම පොකුණේ භූමි භාවිතය සහ නිර්මාණය කිරීමේ අරමුණ කවරාකාරදැයි හඳුනාගැනීමේ දී පෙනී යන්නේ, ජේතවන විහාර පරිශ්‍රය තුළ පවතින විශාලතම පොකුණ මෙය වන බැවින්ද එමෙන් ම මෙම පොකුණට ප්‍රවිෂ්ට වීම සඳහා පියගැට පෙළ 02ක් හඳුනාගත හැකි වීමෙන් ද එමෙන් ම හමු වූ හිටි බුද්ධ ප්‍රතිමා වහන්සේ මෙමෙම පොකුණ අසබඩ පිහිටුවා තිබූ එකක් ලෙස සැලකිය හැකිවන බැවින්ද හුදෙක් ජේතවන විහාරයේ වූ හික්ෂුන් වහන්සේලාගේ ජලස්නානමය කටයුතු සඳහා මෙය භාවිත කරන්නට ඇත. මෙම පොකුණ සඳහා ජලය ලැබුණු ආකාරය පිළිබඳ විමසා බැලීමේදී තිඹිරි

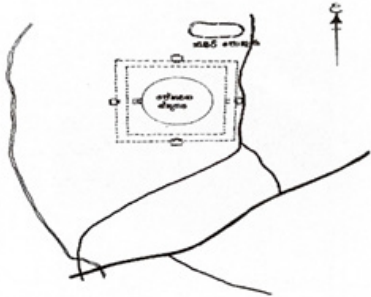

Figure 1 - ජේතවන විහාර පරිශ්‍රයේ තිඹිරි පොකුණේ පිහිටීම මූලාශ්‍රය - බාලසූරිය (CCF), 2008

Figure 2 - වර්තමාන තිඹිරි පොකුණේ පිහිටීම මූලාශ්‍රය - Google Map

පොකුණ සඳහා ජලය ස්වාභාවික උල්පත් මඟින් ලැබී ඇති අතර අද පවා ඉතා වියළි කාලගුණ තත්ත්වයන්වල දී ද මෙම පොකුණේ ජලය නොසිඳී තිබීම එයට කදිම නිදසුනකි.

2. ස්ථූපයට නැගෙනහිර දෙසින් පිහිටි පොකුණ

කැණීම් වාර්තාව තුළ මෙම පොකුණ දාන ශාලාව අසල වූ පොකුණු නොඑසේ නම් ජේතවන ස්ථූපයට නැගෙනහිරින් වූ පොකුණ වශයෙන් දක්වා ඇත. මෙය දානශාලාවට පිටුපසින් නිර්මාණය කර ඇත. දිගින් මීටර 07ක් පමණ වන පොකුණකි. පොකුණ ඉදිකිරීම සඳහා භාවිත කර ඇත්තේ පාෂාණ කණු හැඩයට සකස් කරගත් දිග ගල් කණු ස්වරූපයේ ඒවා වේ. එය තිඹිරි පොකුණට වඩා වෙනස් ආකාරයට නිර්මාණය කර ඇති අතර පොකුණ අභ්‍යන්තරයේ සිට සෙ.මී. 2.5 ක පිටතට පැත්තුවකින් යුක්ත ව ගල් ජේළි එක මත එක තබා ඉදිකර ඇත. එම නිසා පොකුණ අභ්‍යන්තරයට කුඩාවට ද ඉහළට ඒමේ දී විශාල ආකාරයටත් නිර්මාණය වීම පොකුණේ අලංකාරණයට වැදගත් වී ඇත (මැන්දිස්, 2021). කැණීම් මගින් පොකුණට ජලය ගැනීම සඳහා භාවිත කරන ලද නැගෙනහිර දිසාවෙන් වූ මැටි නල යෙදූ ජල මාර්ගයක් අනාවරණය කරගෙන තිබේ. අභ්‍යගිරියේ වූ කුට්ටම් පොකුණ සඳහා යොදාගත් වාස්තු විද්‍යාත්මක ලක්ෂණ කිහිපයක් මේ සඳහා ද යොදාගෙන ඇත. පොකුණට යොදා තිබූ පියගැට පෙළ දෙපස යොදා ඇති මුරගල හා කොරවක්ගල ඉතාමත් වාමීය. පොකුණ පතුලේ තිබී හමු වූ විශේෂ මැටි බඳුන් කැබැල්ල අලංකාරව නිමවා තිබූ බව කැණීම් වාර්තාව දක්වයි (කැණීම් වාර්තාව, 1995 ජූලි-දෙසැම්බර්).

මෙම පොකුණ දාන ශාලාව අසල පිහිටා තිබීමත්, පොකුණේ විශාලත්වය හා පොකුණට බැසීම සඳහා නිර්මාණය කර ඇති පඩිපෙළ අනුවත්, අභ්‍යගිරි කුට්ටම් පොකුණේ වූ වාස්තු විද්‍යාත්මක ලක්ෂණවලට සමාන ලක්ෂණ මෙහි දක්නට ඇති නිසාවෙන් ද අනිවාර්යයෙන්ම දානශාලාවේ දත් වළඳන හික්ෂුන් වහන්සේලාගේ ජල අවශ්‍යතාව අරමුණු කරගනිමින් නිර්මාණය වූ පොකුණක් වශයෙන් පෙන්වාදිය හැක. එසේ ම මෙහි ජලය රැගෙන එන මාර්ගය පොකුණු මට්ටමට තරමක් ඉහළින් රැගෙන ඒම තුළින් ද ඒ බව පැහැදිලි වේ. මන්ද එවිට පානීය ජලය යම් පෙරීමකට ලක් කොට පොකුණට ලැබීමට සැලැස්විය හැකි වන නිසාවෙනි.

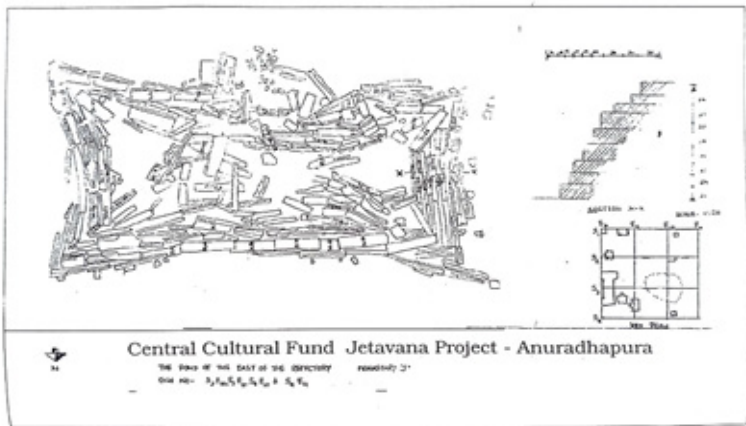

Figure 3 – ජේතවන ස්ථූපයට නැගෙනහිර දෙසින් පිහිටි පොකුණ මූලාශ්‍රය - කුමාරි (CCF), 1999

3. ස්ථූපයට දකුණු දෙසින් බෝධිසරයත්, පොහොය ගෙයත් අතර ඇති පොකුණ මෙම පොකුණ ජේතවනාරාම උපෝසථසරයට බටහිරින් සහ ජේතවන ව්‍යාපෘති කාර්යාලයට නැගෙනහිරින් පිහිටා ඇත. මේ ප්‍රාකාරයට බද්ධව නිමවා තිබූ හොඳින්

ආරක්ෂා වූ පුන්කලස් යුගලයක් ද හමුවී ඇත. එමෙන් ම ගඩොල් සමූහයක් හා ශෛලමය අංග සමූහයක් ද හමුවී ඇත. මේ අතර මුරගල් ප්‍රධාන වේ. පොකුණ අභ්‍යන්තරයට බැස යාහැකි ආකාරයට නිර්මාණය කර ඇති අතර ඒ සඳහා ගල් පුවරු භාවිත කිරීම කැපීපෙනේ. පොකුණ පහළ සිට ඉහළට නිර්මාණය වීමේ දී තට්ටු තුනක් ආකාරයට දැකගත හැකි අතර පොකුණ තුළට බසින පඩිපෙළ දොරටු මණ්ඩප කැටයමින් අලංකාර කර ඇත. එහි මුරගල තුළ පුන්කලස තිබීමෙන් සෞභාග්‍යය සංකේතවත් වන බව විශ්වාස කළ හැකි ය (මැන්දිස්, 2021). මෙයින් හමුවී ඇති පුරාවස්තු පහත ආකාරයට දැක්විය හැකි ය. ඒ,

- පාත්‍ර කැබලි
- මැටි බඳුන් කැබලි
- පබළු කොටස්
- යබොර කැබලි

ආදී වශයෙනි. 1995 ජූලි දෙසරම්බර් සය මාසික කැණීම් වාර්තාවේ පොකුණෙන් හමු වූ විශේෂ පුරාවස්තු පිළිබඳ විස්තරයක් කොට ඇත. එහි දක්වන පරිදි පොළොව මට්ටමේ සිට අඩි 14.10 ක් පමණක්ම ගැඹුරින් පොකුණේ අත්තිවාරමේ නැගෙනහිර කොටසේ ඊසාන කෙළවරට සමීපව ගල් පුවරුවක් මධ්‍යයේ ගැඹුරු කුහරයක් තුළ තැන්පත් කොට තවත් ගල්පුවරුවකින් වසා තිබූ මංජුසාවක් වැනි යමක් තුළින් ලෝකඩ රූප අටක් තැන්පත් කොට තිබී හමුව ඇත. මේ පුරාවස්තු සියල්ලම ලෝකඩ වලින් නිමවා ඇති අතර කැණීම් වාර්තාව දක්වන පරිදි පුරාවස්තු හතෙහිම සමස්ත බර කිලෝග්‍රෑම් 450 කි. ඒවා වෙන් වෙන් වශයෙන් ගත්විට පාදමක් මත සිටගෙන සිටින ස්ත්‍රී රුවක්, පෙන හයකින් යුත් නාගරුවක්, කකුළුවෙක්, ඉබ්බෙක් මාළුවන් දෙදෙනෙක්, දරන සහිත දිය නයෙක් සහ ගෙම්බෙකුගේ රූප හමුවී ඇත (කැණීම් වාර්තාව, 1995 ජූලි-දෙසැම්බර්).

මෙම සොයා ගැනීමෙන් අනාවරණය වන සුවිශේෂීතම කරුණ වනුයේ අභයගිරියේ වූ කුට්ටම් පොකුණ කැණීමේදී පරණවිතාන මහතාට මේ හා සමාන ලෝකඩයෙන් කරන ලද රූප, පොකුණු අභ්‍යන්තරයේ තිබී හමුවීමය. එමෙන් ම පොකුණේ ඇති මුරගල්, පුන් කලස් ආදිය ද කුට්ටම් පොකුණේදී හඳුනාගත හැක. මෙකී පොකුණ කැණීම් කිරීමේ දී පොකුණු අභ්‍යන්තරයේ තිබී හමුවූ පාත්‍ර කොටස් ආදියෙන්ද තහවුරු වනුයේ කුට්ටම් පොකුණ සේම මෙම පොකුණ ද පාතීය ජල අවශ්‍යතාව සඳහා භාවිත කළ පොකුණක් වශයෙනි.

Figure 4 – ස්ථූපයට දකුණු දෙසින් බෝධිසරයන්, පොහොය ගෙයන් අතර ඇති පොකුණ මූලාශ්‍රය - Google Map, 2023

නිගමනය

ජේතවන විහාර සංකීර්ණයේ පිහිටි පොකුණු ප්‍රමාණය සීමිත වූවත් ඒ තුළ තාක්ෂණික විවිධත්වයක් හා අවශ්‍ය පරිදි ජල කළමනාකරණයක් උදෙසා යොදාගෙන ඇති බව පෙනේ. ජේතවන ස්තූපය කේන්ද්‍ර කර ගනිමින් ඒ වටා විහිදුණු වාස්තු විද්‍යාත්මක අංගයන්ට අවශ්‍ය ජල පහසු ව සීමිත පොකුණු ප්‍රමාණයකින් ඉටුකරගෙන තිබේ. ප්‍රධාන වශයෙන් උතුර, නැගෙනහිර හා දකුණු දිශාවන්හි පොකුණු ස්ථානගත කරමින් අවශ්‍යතා සපුරාගෙන ඇත (කුමාරි, 1999). එසේ ම බටහිර දිශාවෙහි පොකුණු ස්ථාපිත නොවීමට බොහෝ දුරට හේතු වී ඇත්තේ ජේතවන ස්තූපයට බටහිර දිශානුගතව භාල්පානු ඇළ ගමන් කිරීම විය හැක. එම කලාපයේ වූ වාස්තු විද්‍යාත්මක නිර්මාණයන්ට අවශ්‍ය ජල ප්‍රමාණය භාල්පානු ඇළ මගින් සම්පූර්ණ කර ගන්නට ඇති බව සිතිය හැක. එසේ ම ජේතවන ස්ථූපයට බටහිර දිශානුගතව නිමවා ඇති ළිං මඟින් ද විහාර පරිශ්‍රයට අවශ්‍ය ජලය සම්පාදනය කරගන්නට ඇත. ළිං සහ පොකුණු මූලිකවම වෙනස් වනුයේ ඉදිකිරීමේ දී යොදාගත් ද්‍රව්‍ය, මාධ්‍ය සහ ඒවායේ විශාලත්වය මතය. බොහෝ විට ළිං සඳහා ගඩොලු භාවිතය සිදු වූ අතර එහි දී සියුම් බදාම තට්ටුවක් ද ගඩොල් බැමිවල ආලේප කොට ඇත (වත්තල, 2011). එයට මූලිකවම හේතුව වන්නට ඇත්තේ වියලි කාලගුණික තත්වයන්වල දී වුවද භූගත ජලය ගඩොලුහරහා උරා ගැනීම තුළ ළිඳට ජලය ලබා ගැනීමයි. එසේ ම පොකුණුවලට සාපේක්ෂව ළිං වැඩි ගැඹුරකින් යුක්ත වීමද මේ සඳහා බලපාන්නට ඇත. ඒ අනුව බලන විට ජේතවන ස්ථූපයේ බටහිර දිශානුගතව පොකුණු ඉදිකරනවා වෙනුවට භාල්පානු ඇළ ජල පෝෂක කලාපය ලෙස යොදා ගනිමින් භූගතව ළිං තුළට ජලය ලබා ගැනීම වඩා සාර්ථකම ක්‍රමවේදයක් බවට පැරැන්නෝ සිතන්නට ඇත. කෙසේ නමුත් ජේතවනයට සාපේක්ෂව අභ්‍යගිරියේ පොකුණු සංඛ්‍යාවෙන් ඉහළ අගයක පවතිනුයේ අභ්‍යගිරිය ආශ්‍රිතව ස්වභාවිකව හෝ මිනිසුන් විසින් නිර්මිත වැව් වැනි ජල මූලාශ්‍ර නොමැතිවීම යි. නමුත් ජේතවන ස්ථූපය අසලින් භාල්පානු ඇළ හා මල්වතු ඔය ගලායාම තුළ එමගින් ස්තූපය හා තදාශ්‍රිත විහාර පරිශ්‍රයට අවශ්‍ය ජලය ලබාගැනීම සිදුකරන්නට ඇත. ඒ සඳහා යොදාගත හැකි වඩාත් උචිතම ක්‍රමවේදය එම කලාපයේ ළිං තැනවීම බව ඔවුන් සිතන්නට ඇත.

මූලාශ්‍ර පද: අනුරාධපුරය, ජල කළමනාකරණය, ජේතවනාරාමය, පොකුණු, වාරි කර්මාන්තය

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ

අනුරාධපුර නිඝර් පොකුණෙන් හමු වූ බුදුපිළිමය. (2008). කොළඹ-07: මධ්‍යමය සංස්කෘතික අරමුදල.

අනුරාධපුර විහාරාරාම. (2011). කොළඹ: සංස්කෘතික හා කලා කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යාංශය.

"දෙනා විහර වත" අනුරාධපුර ජේතවන විහාරයේ ඉතිහාසය හා වාස්තු විද්‍යාව. (2021). කර්තෘ ප්‍රකාශනයකි, පුරාවිද්‍යා කැණීම් හා පර්යේෂණ ප්‍රගති වාර්තාව - ජේතවනාරාම ව්‍යාපෘතිය (28 වන වාර්තාව). (1995 ජූලි-දෙසැම්බර්). කොළඹ-07: මධ්‍යම සංස්කෘතික අරමුදල.

පුරාවිද්‍යා පර්යේෂණ හය මාසික ශාස්ත්‍රීය සඟරාව, 1 කාණ්ඩය (පළමු කලාපය), 43-49. (1999). ජේතවන විහාර සංකීර්ණයේ පොකුණු හා ළිං නිර්මාණය. කොළඹ-07: මධ්‍යමය සංස්කෘතික අරමුදල,